

PROF. DR JERZY MORZYCKI

Gdańsk

Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej Akademii Lekarskiej w Gdańsku

Maritime and Tropical Medicine Institute of the Gdańsk Medical Academy

I. Powstanie, cele i organizacja Akademii Lekarskiej w Gdańsku

Ogromne straty personalne poniesione przez polski sanitariat w czasie wojny, z jednoczesnym znacznym pogorszeniem się warunków sanitarnych i zdrowotnych na terenie całego kraju, postawiły polskie władze sanitarne w wyjątkowo trudnym położeniu. Chcąc sprostać piętrzącym się przed nimi zadaniom, musiało Ministerstwo Zdrowia przystąpić przede wszystkim do uzupełnienia kadr fachowców, przygotowanych do zadań nowocześniejszej, uspołecznionej Publicznej Służby Zdrowia.

Powołana w roku 1945 przez Ministerstwo Zdrowia do życia — Akademia Lekarska w Gdańsku jest szkołą akademicką nowego typu, mającą za zadanie szkolenie fachowego personelu lekarskiego i pomocniczego oraz opracowywanie specjalnych zagadnień naukowych dla Publicznej Służby Zdrowia.

Dostosowany do tych rozległych zadań projekt organizacyjny uczelni przewiduje istnienie 3 wydziałów: Lekarskiego, Farmaceutycznego, organizację szeregu specjalnych Instytutów Naukowych, Szkołę Pielęgniarstwa oraz Szkołę Asystentek Technicznych.

W chwili obecnej czynne są już: Wydział Lekarski i Farmaceutyczny, Szkoła Pielęgniarstwa, Szkoła Asystentek Technicznych oraz Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej, uruchomiony jako pierwszy z projektowanych Instytutów Specjalnych, ze względu na związane z Akademią z terenem Wybrzeża i nasuwające się stąd zagadnienia.

II. Zadania i cele Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej.

Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej A. L. G., będący studium specjalnym w ramach Akademii ma za zadanie specjalizację i szkolenie personelu fachowego Morskiej Służby Zdrowia oraz naukowe opracowywanie zagadnień związanych ze zdrowiem ludności Wybrzeża, ze specjalnym uwzględnieniem pracowników morza.

Instytut organizuje kursy specjalizacyjne dla lekarzy portowych, lekarzy okrętowych marynarki handlowej i wojennej, lekarzy rybackich Ośrodków Zdrowia i Przychodni, lekarzy przemysłu z portem i morzem związanego. Organizowane są kursy dokształcające dla kontrolerów sanitarnych, dezynfektorów oraz pielęgniarek zatrudnionych w Morskiej Służbie Zdrowia. Przewidziana jest

również organizacja wykładów i kursów dla studentów i lekarzy ze specjalnych dziedzin reprezentowanych przez Instytut, takich jak: malariologia, parazytologia, klimatologia lekarska, medycyna i higiena morska. Kursy te częściowo odbywać się będą w okresie wakacyjnym, umożliwiając korzystanie z nich również pracownikom i słuchaczom innych uczelni.

Wehódzące w zakres zainteresowań Instytutu zagadnienia są liczne i ważne. Licząca około 2 milionów ludność Wybrzeża rekrutuje się przeważnie z elementu świeżo z głębi Kraju przybyłego, po raz pierwszy stykającego się z klimatem morskim i specyficznymi warunkami pracy, tutaj panującymi. Nasi pracownicy morza, to w dużej części nowicjusze w swym zawodzie. Stąd szereg zagadnień dotyczących zdrowotności poszczególnych grup ludzkich, pracą swą i miejscem zamieszkania z morzem związanych. Opracowanie zagadnień chorób zakaźnych spotykanych na Wybrzeżu lub mogących ulec zawłeczeniu drogą morską, opracowanie zagadnienia wpływu klimatu morskiego na gruźlicę i reumatyzm, poznanie wpływu specyficznych warunków pracy na zdrowie marynarzy, rybaków, pracowników przemysłu portowego i rybackiego — oto dziedziny prac naukowych Instytutu.

Wiele zagadnień stających przed nami nie ma odpowiednika w innych krajach morskich, gdzie ludność od wieków przebywa nad morzem i całkowicie dostosowała się do jego warunków. Historia nie zna dotychczas wypadku przeniesienia się w ciągu niespełna 2 lat wielu setek tysięcy ludności z głębi kontynentu nad morze, toteż i zagadnienia zdrowotne z tą współczesną wędrówką ludów związane, kryją wiele niespodzianek i wymagają nowych metod i dokładnego opracowania. Sprawy te wchodziły w zakres prac Instytutu.

III. Organizacja Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej

Instytut pod względem organizacyjnym składa się z 5 oddziałów: Bakteriologiczno-Epidemiologicznego, Biologiczno-Parazytologicznego, Chemii Biologicznej, Higieny Morskiej i Tropikalnej oraz Klinicznego.

W ramach poszczególnych Oddziałów znajdują się pracownie specjalne. Poza oddziałami znajdują się jedynie: Biblioteka Instytutu, Pracownia Foto-Kinematografii Nauko-

wej oraz Stacja Biologiczna w Górkach Wschodnich, które służąc ogólnym celom, podlegają organizacyjnie bezpośrednio Dyrektorowi Instytutu.

Ze względu na brak fachowego personelu naukowego myślą przewodnią w organizacji Instytutu było uniknięcie dublowania stanowisk fachowych w ramach tej samej uczelni toteż obsada stanowisk pracowników naukowych Instytutu dokonywana jest pod kątem widzenia wykorzystania specjalistów zatrudnionych w innych agendach Akademii. Znaczna część współpracowników naukowych Instytutu — to profesorowie lub asystenci Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Akademii, tylko nieliczni specjaliści naukowcy Instytutu są w nim wyłącznie etatowo zatrudnieni.

Ten system obsady stanowisk naukowych umożliwił poza tym dużą oszczędność etatową i lokalową, gdyż Kierownicy szeregu Zakładów Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Akademii Lekarskiej, związani z Instytutem Medycyny Morskiej mają w nim swoje pracownie naukowe, co umożliwia ograniczenie odpowiednich Zakładów na terenie Wydziałów do najniezbędniejszych pomieszczeń szkoleniowych tj. sali wykładowej i sali ćwiczeń dla studentów.

W ten sposób związane są z Instytutem Zakłady: Biologii i Mikrobiologii Wydziału Lekarskiego oraz Zoologii i Chemii Fizjologicznej i Bakteriologii Wydziału Farmaceutycznego.

Ta separacja pracowników naukowych od gwaru i zamieszania rzeszy studentów, skupiających się w tak dziś przepelnionych salach wykładowych i salach ćwiczeń, stwarza z Instytutu Medycyny Morskiej ośrodek zespołowej pracy badawczej, w którym naukowcy Akademii z kilku pokrewnych dziedzin znajdują odpowiedni spokój do pracy i „klimat” naukowy oraz dzięki dotacjom Ministerstwa i darom szwedzkim i UNRRA — odpowiednie wyposażenie techniczne i literaturę fachową.

Prace dydaktyczne na terenie Instytutu reprezentowane są wyłącznie przez kursy specjalizacyjne, które nie będąc ze względu na swój charakter masowymi — nie przeszkadzają biegowi prac naukowych Instytutu.

IV. Bieżące prace naukowe Instytutu Medycyny Morskiej.

Oddział Epidemiologiczno - Bakteriologiczny: prowadzi prace nad zmiennością drobnoustrojów chorobotwórczych w organizmie go spodarza, nad mechanizmem działania bakteriofagów na drobnoustroje chorobotwórcze, nad sposobami hodowania niektórych zarazków przesykalnych, nad wpływem różnych odmian wody morskiej na drobnoustroje cho-

robotwórcze oraz nad bakteriologią rybnego przemysłu wędzarskiego i konserwowego. Prowadzone są również badania epidemiologiczne nad występowaniem leptospiroz na wybrzeżu.

Oddział Biologiczno - Parazytologiczny: prowadzi badania nad przenosicielami malarii na Wybrzeżu, ze specjalnym uwzględnieniem ras komara widliszka i jego miejscami wyłęg. Przeprowadza badania nad niektórymi nicieniami pasożytniczymi, nad immunologią włośnicy oraz nad metodami sztucznego hodowania pierwotniaków chorobotwórczych.

Oddział Chemii Biologicznej: prowadzi badania nad metabolizmem prątka gruźliczego oraz nad metabolizmem pałeczki durowej pod działaniem bakteriofaga.

Oddział Higieny Morskiej i Tropikalnej: opracowuje materiały dotyczące zachorowań wśród pracowników morskich, bada zagadnienia bezpieczeństwa i higieny pracy w portach ze specjalnym uwzględnieniem pylicy, opracowuje materiały dotyczące składu ludności Wybrzeża.

Oddział Kliniczny: prowadzi badania nad leczeniem zimnicy oraz nad niektórymi chorobami zawodowymi rybaków i marynarzy.

Pracownia Foto - Kinematografii Naukowej: nakręca film naukowy z dziedziny rybactwa morskiego oraz film obrazujący produkcję szczepionki przeciwko durowi płamistemu metodą Prof. Weigla. Pracownia ta poza tym przygotowuje serię przeźroczysz z dziedziny bakteriologii i parazytologii oraz wykonuje liczne makro- i mikro-fotografie dla użytku Instytutu, Zakładów i Klinik Akademii i innych uczelni.

Wszystkie Oddziały poza tym prowadzą i przygotowują preparaty demonstracyjne dla użytku własnego oraz jako pomoce naukowe dla innych uczelni.

W ciągu roku akademickiego 1946/47 ukończonych zostało w pracowniach Instytutu 10 prac naukowych, z których część ukazała się już w druku. W roku ubiegłym zorganizowano na terenie Instytutu 4-miesięczny kurs dla lekarzy portowych oraz szereg (d)czytów i zebrań naukowych.

V. Zamierzenia na przyszłość.

W roku 1947/48 ukończone zostały ostatecznie roboty adaptacyjno - remontowe i uruchomione zostaną wszystkie pracownie Instytutu. W tym roku ukończona zostanie i oddana do użytku Stacja Biologiczna Instytutu w Górkach Wschodnich.

Stacja ta, położona w delcie Wisły, nad pełnym morzem w osiedlu rybackim, umożliwi pracownikom Instytutu opracowanie zagadnień zdrowotności rybaków, badanie wyłęgów komarów oraz stanowić będzie ośro-

dek ułatwiający przyrodnikom z całej Polski badania biologiczne, bezpośrednio z morzem i Wybrzeżem związane.

Prace Oddziałów Instytutu zostaną kontynuowane i rozszerzone badaniami, związanymi ze sprawą zdrowotności wśród rybaków morskich.

Zagadnienie to stanowić będzie w roku 1947/48 jeden z głównych tematów pracy Instytutu. Przewidziane jest nawiązanie bliższego, niż dotychczas, kontaktu z pokrewnymi Instytutami zagranicą; w tym celu projektowane jest wydanie przez Instytut Biuletynu Naukowego w języku angielskim. Również zapoczątkowana w roku ub. wymiana pracowników z krajami zaprzyjaźnionymi (Dania, Czechosłowacja) ulegnie w roku przyszłym rozszerzeniu.

Projektowane jest dalsze nakręcanie fil-

mów naukowych z dziedzin zainteresowań Instytutu oraz rozwinięcie produkcji pomocy naukowych dla użytku wyższych uczelni w Polsce.

W roku 1947/48 przewidziana jest organizacja 6-cio tygodniowego kursu dla lekarzy okrętowych, kursu dla kontrolerów sanitarnych Morskiego Urzędu Zdrowia oraz wakacyjnego kursu Parazytologii Lekarskiej.

JERZY MORZYCKI

MARITIME AND TROPICAL MEDICINE INSTITUTE OF THE GDAŃSK MEDICAL ACADEMY

Summary

The author gives a brief account on the creation, organisation and aims both of the Medical Academy in Gdańsk and of the Maritime and Tropical Medicine Institute. A short review of the present organisation and plans for the future are also given.

Z Zakładu Mikrobiologii i Epizootologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz Wojewódzkiego Zakładu Higieny Weterynaryjnej P.I.W. w Lublinie

Kierownik: Prof. dr JÓZEF PARNAS

J. PARNAS — Z. KAWECKI

Z kazuistyki W.Z.H.W.

From the casuistry of W.Z.H.W. (District Veterinary Institute of Hygiene)

(ciąg dalszy)

Ronienia zwierząt.

Czynniki etiologiczne ronienia u krowy, owcy i klaczy są różne. Mogą one mieć charakter masowy i sporadyczny, zakaźny i niezakaźny. Rozpoznając ronienie należy, zawsze starać się wykluczyć czynnik niezakaźny, (hypo lub awitaminoza A i E; dominarelizacja ustroju, momenty dziedziczne i serologiczne krwi). U kobiet przyczyną ronienia może być czynnik Rh, o którym wiele się pisze w prasie lekarskiej. Ukazały się dotąd niekierne prace na temat czynnika Rh u zwierząt. Do grupy czynników zakaźnych u krowy należą: *brucella abortus bovis*, *trichomonas foetus*, *vibrio foetus*, *salmonella*, *corynebacterium pyogenes bovis* i inne mączugowce, prątki Kocha, rzadziej paciorkowce i gronkowce oraz *B. coli*. U klaczy: ultravirus ronienia zakaźnego w czystej postaci, asocjacje tego ultravirusu z innymi zakaźnikami, *salmonella abortus equi*, str. genitalium, *brucella*, *stafilocokki*, *b. coli*. U owcy: *brucella abortus ovis*, *salmonella abortus ovis*, *vibrio foetus*, *corynebacterium pyogenes* i inne. U świń: *brucella abortus suis*.

Rozpoznanie winno opierać się na następujących badaniach: 1) epizootologicznym z uwzględnieniem czynników witaminowo-mineralnych i rasowo-hodowlanych. 2) Badanie kliniczne zarówno zwierząt które poroniły, jako też zwierząt ciężarnych i reproduktorów. 3) Wszelkie badania laboratoryjne, materiału zakaźnego. Do badań należy przysyłać u krowy poroniony płód, błony płodowe, krew

i mleko ze wszystkich ówłartek; jeżeli jest kilka wypadków ronienia należy każdy materiał nadesłać. Zamiast całego płodu, można w drugim, trzecim i następnych przypadkach ronienia w tym samym gospodarstwie przesłać wycinki narządów, oraz żołądek z częścią dwunastnicy, dobrze podwiązane żeby nie rozlać treści. Płód badamy w kierunku *brucelli*, *salmonelli*, *vibrio foetus*, *trichomonas*. Krew krowy jest konieczna dla wykonania odczynu Waigtha, Bordet-Gengou, aglutynacji z *salmonella* oraz *vibrio foetus*. W USA bada się krew matki na zawartość witamin A i E. Mleko bada się bakteriologicznie i serologicznie. Są takie przypadki, gdzie jedynie krew albo mleko wykaże właściwego sprawcę ronienia. Błony płodowe bada się odczynem Holtha. Od krów podejrzanym o zakażenie rzesistkiem pobiera się materiał z szyjki macicznej, dla badania mikroskopowego ewentualnie serologicznego. Badania powyższe są konieczne a stosowanie szablonowego badania płodu może w dużym procencie nie dać żadnego efektu. Zaleca się również aby lekarz terenowy zaopatrzył wysyłany materiał w odpowiednie pismo przewodnie. Jest również wskazane aby przeprowadzić brucellizację krów która uzupełnia całość badań. Po ronieniu klaczy należy przesłać cały płód oraz krew klaczy, pismo opisujące obraz kliniczny klaczy roniącej; Sekcja płodu częściowo wyjaśnia czy mamy do czynienia z wirusowym ronieniem, czy bakteryjnym. Płód jest badany w kierunku brucellozy, salmonellozy, paciorkowców oraz wirusa. W treści żołądka i dwunastnicy stwierdzamy badaniem mikroskopo-